

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3134/2020. (V. 15.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Törvényszék 22.Bpkf.6001/2019/8. számú végzése és a Pesti Központi Kerületi Bíróság 14.Bpk.61.543/2018/3. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, és abban kérte a Kúria Bfv.III.858/2019/2. számú végzése, a Fővárosi Törvényszék 22.Bpkf.6001/2019/8. számú végzése és a Pesti Központi Kerületi Bíróság 14.Bpk.61.543/2018/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését.
- [2] Az indítványozó a beadványában és az ahhoz csatolt további két kiegészítésben az alábbiakat adta elő.
- [3] A jelen alkotmányjogi panasszal támadott bírósági határozatok alapjául szolgáló indítványában az indítványozó azt kérte a bíróságoktól, hogy a büntetéseit ne a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.), hanem a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) rendelkezései alapján foglalják összbüntetésbe. Az elsőfokú bíróság a kialakult bírói gyakorlatra hivatkozva az eljárását ennek ellenére a Btk. szabályai alapján folytatta le. A végzés szerint a bíróság nem az alapítételek alapjául szolgáló bűncselekmények elkövetési idejét, hanem az ítéletek jogerőre emelkedését tekintette az alkalmazandó büntető törvénykönyv meghatározása szempontjából irányadónak. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság határozatát helyben hagyta. Az indítványozó a jogerős határozattal szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, azt a Kúria mint törvényben kizártat, elutasította.
- [4] Az indítványozó megjegyzése szerint valamennyi alapítélettel elbírált cselekményét a Btk. hatályba lépése, azaz 2013. július 1. előtt követte el. Úgy véli, hogy a bíróságoknak az összbüntetési eljárásban irányadónak kellett volna tekinteniük a 10/2018. (VII. 18.) AB határozat (a továbbiakban: Abh1.) megállapításait, valamint a 3360/2018. (XI. 28.) AB határozat (a továbbiakban: Abh2.) indokolásának[32]–[33] bekezdéseiben foglaltakat.
- [5] A kifogásolt bírósági határozatok alaptörvény-ellenessége az indítványozó szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezethető kiszámíthatóság követelményének és a visszaható hatály tilalmának a megsértésén alapul. A jogbiztonság és az abból fakadó visszaható hatály tilalma ugyanis megköveteli, hogy senkit se lehessen olyan jogszabályi rendelkezés alapján büntetéssel sújtani, amely a cselekmény elkövetésekor még nem volt hatályos. Az indítványozó szerint sérti a jogbiztonságot, hogy a bíróságok az összbüntetést lényegében az Alkotmánybíróság által már korábban megsemmisített, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban: Btkátm.) 3. §-a szerinti szabályon alapuló eljárásban a Btk. szabályai alapján állapították meg. Nem végezték el a bíróságok az alkalmazandó büntető törvénykönyv vonatkozásában azt a mérlegelést, amely a Btk. 2. §-a alapján és az Alkotmánybíróság hivatkozott határozatai értelmében is köteleességük lett volna. Ezzel az indítványozót hátrányosabb helyzetbe hozták, mintha az összbüntetésbe foglalásra a régi Btk. alapján került volna sor.
- [6] 2. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 14.Bpk.61.543/2018/3. számú, 2018. november 20-án kelt végzésében az indítványozó összbüntetésbe foglalási kérelmét első fokon elutasította.

- [7] A végzés tanúsága szerint az indítványozó az alábbi büntetési összbüntetésbe foglalása iránt terjesztett elő indítványt:
- a) a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2016. május 17. napján kelt és a Fővárosi Törvényszék 32.Bf.10.915/2016/13. számú ítélete folytán 2017. január 23. napján jogerőre emelkedett 14.B.XIII.31. 833/2014/114. számú ítéletével kiszabott 10 év szabadságvesztés (elkövetési idő: 2013. április 10., 2013. május 15., 2013. június 23., 2013. június 7., 2013. február 5., 2013. április 21.);
  - b) a Kecskeméti Városi Bíróság 2012. november 8. napján kelt és a Kecskeméti Törvényszék 1.Bf.69/2013/14. számú határozata folytán 2013. október 9. napján jogerőre emelkedett 21.B.1137/2011/31. számú ítéletével kiszabott 2 év 2 hónap szabadságvesztés (elkövetési idő: 2010. december 18. és 2011. május 6. között);
  - c) a Salgótarjáni Városi Bíróság 2012. október 16. napján kelt és a Balassagyarmati Törvényszék 7.Bf.297/2012/18. számú határozata folytán 2013. december 4. napján jogerőre emelkedett 5.B.97/2012/18. számú ítéletével kiszabott 1 év 8 hónap szabadságvesztés (elkövetési idő: 2011. március 10., 2011. március 28., 2011. augusztus 10.) és
  - d) a Budai Központi Kerületi Bíróság 2010. június 25. napján kelt és a Fővárosi Törvényszék 21.Bf.11.315/2012/13. számú határozata folytán 2013. június 26. napján jogerőre emelkedett 5.B.I.1006/2010/25. számú ítéletével kiszabott 1 év 5 hónap szabadságvesztés (elkövetési idő: 2009. március 24. és 2009. március 27. között).
- [8] Az elsőfokú végzés indokolásának a tanúsága szerint a bíróság az alkalmazandó büntető törvénykönyv megválasztása során figyelemmel volt arra, hogy a Btkátm. 3. §-át az Alkotmánybíróság az Abh1. rendelkező részében megsemmisítette, továbbá arra is, hogy az összbüntetési eljárás során mind a régi Btk., mind a Btk. alkalmazása szóba jöhet. Megállapította ugyanakkor az elsőfokú bíróság, hogy „a hivatkozott AB határozat indokolásának [79] bekezdésében foglaltakkal szemben [...] a Btk. 2. § (2) bekezdése pedig a jog megválasztása során nem irányadó, mivel az cselekmények elbírálására vonatkozik, az összbüntetési eljárás során pedig a bíróság már nem a cselekményeket bírálja el” (végzés 2. oldal). Az elsőfokú bíróság ezért az irányadó bírói gyakorlat alapján járt el, amelynek értelmében „az összbüntetésbe foglalás előfeltételei aszerint vizsgálandók: az alapítételek mely időpontban emelkedtek jogerőre” (végzés 2. oldal). Ezen vizsgálat eredményeként jutott az elsőfokú bíróság arra a következtetésre, hogy az indítványozó esetében az összbüntetésbe foglalásra a Btk. szabályai az irányadók, és a bíróság az összbüntetésbe foglalást ennek megfelelően végezte el.
- [9] A Fővárosi Törvényszék 22.Bpkf.6001/2019/8. számú, 2019. március 20-án kelt végzésében az elsőfokú bíróság végzését helyben hagyta.
- [10] Utalt rá a Fővárosi Törvényszék, hogy az elsőfokú végzésben az elsőfokú bíróság elmulasztotta feltüntetni az alábbiakat:
- a d) pont szerinti szabadságvesztést a Salgótarjáni Járásbíróság a 2015. december 23-án jogerős 5.Bk.417/2015/7. számú ítéletével a Mosonmagyaróvári Városi Bíróság B.335/2009/12. számú és a Nyíregyházi Városi Bíróság 5.B.I.1006/2010/25. számú ítéleteivel kiszabott szabadságvesztésekkel összbüntetésbe foglalta, annak tartamát 1 év 8 hónapban állapította meg, amely büntetés utolsó napja: 2016. augusztus 27.;
  - a b) és c) pont szerinti büntetéseket a Salgótarjáni Járásbíróság 2016. január 29-én jogerős 5.Bk.9/2016/2. számú ítéletével összbüntetésbe foglalta, annak tartamát 2 év 8 hó 20 nap börtönbüntetésben állapította meg, amely büntetésből az elítélt 2016. március 18-án feltételes kedvezményrel szabadult.
- [11] Ezen felül a másodfokú határozat azt rögzíti, hogy Fővárosi Törvényszék szerint az elsőfokú bíróság helyesen utalt az Abh1.-re, azonban tévesen rögzítette, hogy az összbüntetési eljárás során az ügyben a Btk. rendelkezésin kívül a régi Btk. alkalmazása is felmerülhet. Ezt a következtetést a másodfokú bíróság az alapítételek jogerőre emelkedésének az időpontját megvizsgálva levonta. Egyebekben a másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság következtetéseivel.
- [12] Az indítványozó felülvizsgálati kérelme alapján a Kúria 2019. október 3-án meghozta a Bfv.III.858/2019/2. számú végzést, amelyben a felülvizsgálati indítványt elutasította azon az alapon, hogy az törvényben kizárt.

II.

- [13] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

III.

- [14] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást. Ennek eredményeként az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy az alkotmányjogi panaszindítvány megfelel az Abtv.-ben a befogadás körében az indítvánnyal szemben támasztott követelményeknek.
- [15] 1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A Kúria támadott végzése 2019. október 3-án kelt, míg a panaszt az indítványozó 2019. október 22-én terjesztette elő, ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panaszt határidőben nyújtották be.
- [16] Eleget tesz továbbá az indítvány az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében a határozott kérelemmel összefüggésben rögzített feltételeknek, mivel megjelöli az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (Abtv. 27. §), az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezését [B] cikk (1) bekezdés] és az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét. Meghatározza továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálandó konkrét bírósági határozatokat, okfejtést tartalmaz azok alaptörvény-ellenességéről, valamint kifejezett kérelmet fogalmaz meg a megsemmisítésükre.
- [17] Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja továbbá az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen az Abtv. 27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. § szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott.
- [18] Az indítvány eleget tesz az Abtv. 27. §-ából fakadó feltételeknek, mivel jogerős összbüntetési határozat ellen irányul. Az indítványozó a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. A támadott döntéseket érintően továbbá az indítványozó alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosultnak tekinthető, és figyelemmel arra, hogy a megsemmisíteni kért bírósági határozatok rá vonatkozó büntetőjogi szankciót rögzítenek, nyilvánvalóan érintett is.
- [19] Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának az is feltétele, hogy az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [20] A konkrét esetben az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítványozó által a visszaható hatály tilalmának sérelmével összefüggésben előadott aggályok felvetik a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét. Ezért az indítvány befogadása mellett döntött.
- [21] Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése értelmében az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjeszthet a testület elé. Az Alkotmánybíróság a jelen esetben a hivatkozott rendelkezés alkalmazásával járt el.

IV.

- [22] Az indítvány megalapozott.
- [23] 1. Az indítványozó kifogásait érintően az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy „[a] bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]} Az Alaptörvény 28. cikke megköveteli, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. „A 28. cikk szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nem csak jog, hanem kifejezett köteletség: amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni.” {28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}
- [24] Az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság „a bírói döntésben foglalt jogértelmezésnek az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság

- az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]} Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasznak az Alkotmánybíróság tehát akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme.
- [25] Jelen – az Abtv. 27. §-ára alapított – alkotmányjogi panaszeljáráásban az Alkotmánybíróság azt vizsgálhatta, hogy a konkrét bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás következtében megvalósult-e az indítványozót érintően az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a megsértése.
- [26] 2. A kifogásolt bírósági határozatok Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata keretében az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette az összbüntetés jogintézményét érintően a korábbi határozataiban tett és jelen alkotmánybírósági eljárásban is irányadó megállapításait.
- [27] 2.1. Az Abh1.-ben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy Btkátm. 3. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt – *ex nunc* hatállyal – megsemmisítette. A megsemmisített rendelkezés előírta, hogy „[h]a az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93–96. §-át kell alkalmazni.”
- [28] Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben részletes indokolását adta annak, miért és miként jutott arra a megállapításra, hogy a Btkátm. 3. §-a kívül esik a korlátozott és kivételes esetek azon körén, amelyen belül a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás az Alkotmánybíróság gyakorlata és a jogállamiság alkotmányos garanciarendszere alapján általában megengedett. Ennek lényege szerint a jogbiztonság alkotmányos követelményéből fakadó elvek, így különösen a kiszámíthatóság és az előre láthatóság elvei azt kívánják meg, hogy az új vagy módosított jogszabályi rendelkezések alkalmazása – lehetőség szerint – a jövőre nézve legyen kötelező, és a szabály a keletkezését megelőzően létrejött tényeket és jogviszonyokat, valamint azok jogkövetkezményeit az érintettek nézve hátrányosan ne szabályozhassa. Garanciát nyújtanak továbbá arra, hogy ezen főszabálytól csak indokolt esetben, módon és mértékben lehessen eltérni, tehát a visszaható hatályú szabályokat csak meghatározott keretek között engedik érvényesülni.
- [29] Az összbüntetés módosított szabályainak a bevezetését a jogalkotó nem bízta a jogalkalmazásra, hanem arról a Btkátm. 3. §-ával rendelkezett. Az Alkotmánybíróság vizsgálatában a Btkátm. 3. §-át érintően ugyanakkor nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltekre nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabály, hanem azt is, hogy a rendelkezés alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett. Ezek összehatásaként pedig a Btkátm. 3. § a visszaható hatály tilalmával ellentétes szabályt rögzített, így helye volt az alaptörvény-ellenesség megállapításának (Abh1., Indokolás [63]–[67]).
- [30] 2.2. Az Abh2.-ben az Alkotmánybíróság az Abh1. rendelkező részében és indokolásában tett megállapításokat konkrét alkotmányjogi panaszeljáráásban alkalmazta és tekintette irányadónak.
- [31] A határozat kiemelte: „Ahogyan arra az Alkotmánybíróság az Abh. [értsd: Abh1.] Indokolásának V. részében utalt, a Btkátm. 3. §-ának *ex nunc* hatályú megsemmisítése következtében a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény [...] 839. § (3) bekezdése alapján valamennyi olyan elítélt számára megnyílik a lehetőség az összbüntetésbe foglalással összefüggő indítvány (ismételt) előterjesztésére, akiknél a bíróság a megsemmisített rendelkezést alkalmazva korábban elutasította az összbüntetésbe foglalásra tett indítványt, illetőleg összbüntetést – ugyancsak a Btkátm. 3. §-ára figyelemmel – hivatalból nem állapított meg.” (Abh1., Indokolás [77]; Abh2., Indokolás [25])
- [32] Az Abh2.-ben megerősítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[a] Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazzanak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltek nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó.” (Abh1., Indokolás [79]; Abh2., Indokolás [26])
- [33] Ezen döntéshozatal az Alkotmánybíróság álláspontja szerint komplex értékelést követel meg, amelyre vonatkozóan az Abh2. [30] bekezdése ad iránymutatást.
- [34] Konklúzióként foglalta össze végül a határozat, hogy az Abh1.-et „követően ezért a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe

foglalandó ítéletek között van olyan, amely alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatálya idejére esik, feltéve hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az adott esetben fennállnak. Az új Btk. összbüntetési szabályai pedig a Btk. 2. §-a értelmében csak olyan esetben alkalmazhatók mérlegelés nélkül, ha az összbüntetésbe foglalással érintett valamennyi ítélet alapjául szolgáló cselekmény elkövetésére a Btk. hatályba lépését követően került sor.” (Abh2., Indokolás [32])

- [35] 2.3. A szintén összbüntetéssel kapcsolatos kérdéseket vizsgáló és az Abh1. indokolásán alapuló 3168/2019. (VII. 10.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh3.) az Alkotmánybíróság utalt rá, hogy az összbüntetés jogi természetét az Abh1.-ben részletesen elemezte (Indokolás [22]–[37]). A döntés értelmezése szerint az összbüntetés sajátos jogintézmény, valójában olyan büntetéskiszabás, amely felülírja a jogerős ítéletek jogkövetkezményekkel kapcsolatos rendelkezéseit, és megállapítja a letöltendő szabadságvesztés mértékét anélkül, hogy a terhelt bűnösségéről maga döntést tartalmazna (Abh3., Indokolás [23]). Az összbüntetési szabályok alkalmazását a Btkátm. 3. §-a szabályozta (Abh3., Indokolás [26]), méghozzá olyan módon, hogy a hatálybalépését megelőzően keletkezett tényekhez – vagyis a hatályba lépését megelőzően jogerőre emelkedett ítéletekhez – fűzött új, a korábban hatályos szabályozáshoz képest eltérő jogkövetkezményt. Meghatározta ugyanis az ebbe a körbe eső ítéletekben kiszabott szabadságvesztés büntetések esetén az összbüntetés tartamának a megállapítására irányadó szabályt. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint ezért a Btkátm. 3. § tartalmilag visszaható hatályúnak minősült (Abh1., Indokolás [56]–[57]). A régi Btk. és a Btk. kapcsolódó szabályait összevetve továbbá az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a támadott rendelkezés az érintett jogalanyokra nézve szigorúbb, a jogalanyok helyzetét elnehezítő tartalmú (Abh1., Indokolás [59]–[60]; Abh3., Indokolás [28]).
- [36] 2.4. A fenti előzményeket követően, az 1/2020. (I. 2.) AB határozat (a továbbiakban: Abh4.) alapjául szolgált alkotmánybírói eljárásban végezte el a testület a 2/2019. Büntető jogegységi határozatot (a továbbiakban: BJE) Alaptörvénnyel való összhangjának a vizsgálatát. Annak eredményeként pedig arra a következtetésre jutott, hogy a BJE sérti mind az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, mind pedig az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeket.
- [37] Az Abh4. értelmében a BJE rendelkező része azért nem áll összhangban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert az abban foglalt értelmezés nem felel meg a visszaható hatály tilalmából fakadóan az Abh1.-ben és az Abh3.-ban az összbüntetési szabályok kapcsán kifejtett követelményeknek.
- [38] „Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban [értsd: Abh1.] a Btkátm. 3. §-át érintően nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltekre nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabályt tartalmazott, hanem egyúttal azt is, hogy alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett. Az Abh.-ban [értsd: Abh1.] az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aira vonatkozóan nem vont le közvetlen következtetést. Ám annak eredményeként, hogy a Btkátm. 3. §-a csupán alkalmazási szabály volt, amely a Btk. 93–96. §-ok alkalmazásáról rendelkezett, az Alkotmánybíróság a visszaható hatály tilalmának a megsértését a Btk. 93–96. §-ok tartalmi vizsgálata alapján állapította meg. Ennek következtében a Btkátm. megsemmisített 3. §-át érintően levont következtetéseket az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aiban rögzített összbüntetési szabályokra is irányadónak tekintette.” (Abh4., Indokolás [52])
- [39] Rögzítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[ö]sszbüntetésbe foglalni csak jogerős ítéleteket lehet. Az ítéletek jogerőre emelkedése ténykérdés. Az összbüntetésbe foglalás lehetősége ugyan valóban az időrendben második jogerős ítélettel nyílik meg, ez azonban nem jelenti azt, hogy az időrendben első ítélet büntetőjogi jogkövetkezményt meghatározó rendelkezését az összbüntetés ne foglalná magába, ne írná felül. Az összbüntetés így ugyanolyan hatást gyakorol az időrendben elsőként jogerős ítéletre, mint az összbüntetéssel érintett több jogerős ítéletre. Ebből következően a visszaható hatály tilalmának a tiszteletben tartása szempontjából az időrendben elsőként hozott ítélet meghatározó.” (Abh4., Indokolás [55])
- [40] Mivel a BJE rendelkező része ezen szempontokkal ellentétes iránymutatást tartalmazott a jogalkalmazás számára, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a BJE sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését.
- [41] Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésével kapcsolatos alkotmányossági vizsgálat keretében rögzítette a határozat az alábbiakat is.
- [42] „Az összbüntetés szabályait a jogalkotó hagyományosan a büntető törvénykönyv általános részében helyezi el. Ennek megfelelően az összbüntetést a Btk. hatályosan is a 93–96. §-okban, a büntetés kiszabására irányadó rendelkezéseket összefoglaló IX. Fejezetben szabályozza.

A Btk. szabályainak az időbeli hatályát maga a törvény határozza meg. A Btk. 2. § (1) bekezdése értelmében a bűncselekményt – a törvényben foglalt kivételekkel – az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni.

A törvényhez fűzött jogalkotói indokolás értelmében a Btk. felhívott rendelkezése – a hatályos joggal egyezően – általános szabályként azt írja elő, hogy a bűncselekményt az elkövetés idején hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni. A *nullum crimen sine lege* és *nulla poena sine lege* elvekből következik, hogy az új bűncselekményt megállapító, illetve az elbírálást szigorító büntetőtörvénynek nem lehet visszaható ereje. A törvény a visszaható hatály tilalma alól két kivételt határoz meg: a később hatályba lépett enyhébb szabályozást, illetve – bizonyos esetekben – a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények körét.

Sem a jogszabály szövegéből, sem az ahhoz fűzött jogalkotói indokolásból nem vezethető le kivételszabály a bűncselekmény elbírálása körében irányadó anyagi jogi szabályok körét érintően.” (Abh4., Indokolás [59]–[62])

[43] Az Alkotmánybíróság szerint továbbá „egyértelmű, hogy az összbüntetés anyagi jogi szabály, és az összbüntetés megállapítása az ítélkező bíró feladata, függetlenül attól, hogy arra az alapeljárásban vagy utóbb, különleges eljárásban kerül sor. Anyagi jogi szabály alkalmazásakor pedig az ítélkező bírónak a Btk. 2. §-a alapján kell eljárni. Azt, hogy a Btk. 2. §-át mikor nem kell alkalmazni, maga a törvény egyértelműen és taxatívén rögzíti. A kivételszabályokat ugyanis a jogalkotó a Btk. 2. § (2)–(3) bekezdéseiben pontosan meghatározta. Minden olyan esetben, amelyre nem irányadóak ezek a kivételszabályok, a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály az irányadó és az alkalmazandó a jogalkotó szándéka szerint. [...]

A Kúria a BJE rendelkező részében foglalt megállapítással lényegében egy új kivételszabályt, vagyis jogot alkotott, amellyel a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály alkalmazását az összbüntetéssel összefüggő egyes esetekben kizárta.” (Abh4., Indokolás [64]–[65])

[44] Ezért az Alkotmánybíróság az Abh4.-ben megállapította, hogy a BJE meghozatalakor a Kúria túllépte a jogegység biztosítására vonatkozó alaptörvényi felhatalmazás kereteit, és elvonta a törvényhozói hatalmi ág jogkörét, ami az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésének a sérelmét eredményezte.

[45] 3. Az indítványban kifogásolt bírósági határozatok alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság elsőként az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság részét képező jogbiztonságból fakadó visszaható hatály tilalma alapján vizsgálta meg. Annak során különösen irányadónak tekintette az Abh1., az Abh2., az Abh3. és az Abh4. megállapításait.

[46] 3.1. A jogállamiság klauzulából kiolvasható jogbiztonság követelménye az Alkotmánybíróság következetes fel fogása szerint azt jelenti, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek és a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak {9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66; újabb gyakorlatból: 38/2012. AB határozat, Indokolás [84] és 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]}. A jogbiztonság teremti meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]}. „A jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. Vagyis jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg jogkövetkezményeket: nem rögzíthet kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.” {Abh1., Indokolás [50]; legutóbb megerősítette: 33/2019. (XI. 27.) AB határozat, Indokolás [39]}

[47] Ezen követelmény érvényesülése az indítványozó esetében az alábbiakra tekintettel volt vizsgálható. Az indítványozó négy összbüntetésbe foglalni kért alapítélete közül egy 2013. július 1-jét megelőzően, míg három az adott időpontot követően emelkedett jogerőre. Az elítélt továbbá az alapítélettel elbírált cselekményeket a Btk. hatálybalépése, azaz 2013. július 1-je után követte el.

[48] Az indítvánnyal támadott, 2018. november 20-án kelt elsőfokú bírósági végzés az indítványozó esetében az összbüntetésbe foglalásra a Btk. szigorúbb szabályait rendelte alkalmazni annak ellenére, hogy a Btk. kötelező alkalmazását előíró jogszabályi rendelkezést, a Btkátm. 3. §-át az Alkotmánybíróság 2018. július 19. napjával megsemmisítette.

[49] Az elsőfokú végzés indokolása szerint a bíróság az alkalmazandó büntető törvénykönyv megválasztása során figyelemmel volt arra, hogy a Btkátm. 3. §-át az Alkotmánybíróság az Abh1. rendelkező részében megsemmi-

sítette, továbbá arra is, hogy az összbüntetési eljárás során mind a régi Btk., mind a Btk. alkalmazása szóba jöhet. Megállapította ugyanakkor az elsőfokú bíróság, hogy – szemben a hivatkozott AB határozat indokolásának [79] bekezdésében foglaltakkal – a Btk. 2. § (2) bekezdése az alkalmazandó büntető törvénykönyv megválasztása során nem irányadó, mivel az cselekmények elbírálására vonatkozik, az összbüntetési eljárás során pedig a bíróság már nem a cselekményeket bírálja el. Az elsőfokú bíróság ezért az irányadó bírói gyakorlat alapján járt el és jutott az elsőfokú bíróság arra a következtetésre, hogy az indítványozó esetében az összbüntetésbe foglalásra a Btk. szabályai az irányadók.

- [50] A Fővárosi Törvényszék 22.Bpkf.6001/2019/8. számú, 2019. március 20-án kelt másodfokú végzésében az elsőfokú bíróság végzését helyben hagyta. A másodfokú határozat rögzíti, hogy az elsőfokú bíróság helyesen utalt az Abh1.-re, azonban tévesen rögzítette, hogy az összbüntetési eljárás során az ügyben a Btk. rendelkezésein kívül a régi Btk. alkalmazása is felmerülhet. Ezt a következtetést a másodfokú bíróság az alapítételek jogerőre emelkedésének az időpontját megvizsgálva vont le. Egyebekben a másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság következtetéseivel. Az indítványozó felülvizsgálati kérelme alapján a Kúria 2019. október 3-án meghozta a Bfv.III.858/2019/2. számú végzést, amelyben a felülvizsgálati indítványt elutasította azon az alapon, hogy az törvényben kizárt.
- [51] 3.2. A támadott bírósági végzések kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy azok nem állnak összhangban az Abh1., valamint a kifogásolt összbüntetési eljárással párhuzamosan meghozott az Abh2. és Abh3., sem pedig az utóbb elfogadott Abh4. megállapításaival.
- [52] Az indítványozó összbüntetési indítványa alapján eljáró bíróságok ugyanis a kifogásolt végzések tanúsága szerint nem folytatták le a Btk. 2. §-a értelmében annak a vizsgálatát, hogy a bűncselekményt az elkövetése vagy az elbírálása idején hatályban lévő büntetőtörvény szerint kell elbírálni, holott az indítványozó által elkövetett és az alapítételek alapjául szolgáló valamennyi bűncselekmény elkövetési ideje 2013. július 1. előtti. Ezzel szemben az eljáró bíróságok tartalmilag a Btkátm. megsemmisített 3. §-ának megfelelő vizsgálatot folytattak, és annak eredményeként jutottak arra a következtetésre, hogy az indítványozó esetében nincs helye a régi Btk. összbüntetési szabályai alkalmazásának.
- [53] Hiába terjesztett elő tehát az Abh1. közzétételét követően indítványt az indítványozó – az Abh2. megállapításának megfelelően – ítéletei összbüntetésbe foglalására (Abh2., Indokolás [34]). Kérelmét a bíróság nem a megsemmisített Btkátm. 3. §-a figyelmen kívül hagyásával, és nem a hatályos eljárásjogi szabályok, valamint a visszaható hatály tilalmával összhangban álló anyagi jogi rendelkezések alapján bírálta el. Az ismételt döntéshozatal eredményeként és a jelen alkotmányjogi panasszal támadott határozatok következtében ezért a visszaható hatály tilalmának a megsértésével az indítványozónak okozott sérelem orvoslására nem kerülhetett sor.
- [54] Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy „[a]z alkotmányos büntetőjognak az Alaptörvény rendelkezéseiből fakadó komplex követelményrendszere, a jogállamiság és a jobbiztonság érvényesülésének kritériumai, köztük különösen a visszaható hatály tilalma nem csupán irányt mutatnak, de határokat is szabnak a jogalkotói és a jogalkalmazói tevékenységnek” {16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [74]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint továbbá a *contra legem* bírói jogértelmezés felveti „a bíróságok törvényeknek való alávetettsége elvének sérelmét is. A jogállamiság elvéből, követelményéből az is következik, hogy a jogértelmezés nem válhat a jogalkalmazó szerv önkényes, szubjektív döntésének eszközévé. Ellenkező esetben sérülne a jobbiztonság követelménye, a jogalkalmazó szervek döntéseire vonatkozó kiszámíthatósági és előre láthatósági elvárás” {3026/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [27]; de ugyanígy: 3173/2015. (IX. 23.) AB határozat, Indokolás [52]}.
- [55] A fentieket alapul véve az Alkotmánybíróság a konkrét ügyben megállapította, hogy a megsemmisített jogszabályhely tartalmával egyező bírói gyakorlat alapján hozott, és egyúttal az Alkotmánybíróság – bíróságokra is kötelező – határozataival, az azokból fakadó követelményekkel összhangban nem álló bírósági határozat ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.
- [56] 4. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy a Fővárosi Törvényszék 22.Bpkf.6001/2019/8. számú jogerős végzése ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel, ezért azt – az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján eljárva – megsemmisítette.
- [57] Úgy ítélte meg továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a konkrét esetben nem csupán a jogerős, hanem az elsőfokú bírósági határozat megsemmisítésére is szükség van ahhoz, hogy az Alaptörvény rendelkezései maradék-

talánul érvényesüljenek, és az indítványozó gyakorolhassa a bírósághoz forduláshoz jogát. Ezért – az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján eljárva – megsemmisítette a Pesti Központi Kerületi Bíróság 14.Bpk.61.543/2018/3. számú végzését is.

- [58] Nem tartotta ugyanakkor szükségesnek az Alkotmánybíróság, hogy a megsemmisítés hatálya a Kúria Bfv. III.858/2019/2. számú végzésére is kiterjedjen, mivel a felülvizsgálati kérelem törvényi kizártság okán történő elutasítása az ügy érdemét érintő döntést nem tartalmazott.

Budapest, 2020. április 28.

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Sulyok Tamás
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1721/2019.

• • •